

Διάλεξη 1^η

Κυριάκος Κυριαζόπουλος,
Επίκουρος Καθηγητής
Τμήμα Νομικής ΑΠΘ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Περιεχόμενα ενότητας

1. Παρουσίαση του αντικειμένου του μαθήματος
2. Η έννοια της ρωμαϊκής κουρία
3. Το πανόραμα των οργανισμών της ρωμαϊκής κουρία

Σκοποί ενότητας

1. Η κατανόηση του αντικείμενου του μαθήματος
2. Η εξοικείωση με τους οργανισμούς της ρωμαϊκής κουρία

Πυλώνες του εκκλησιαστικού δικαίου

1. Θρησκευτικά ανθρώπινα δικαιώματα όπως αναγνωρίζονται και προστατεύονται από το σύνταγμα και τις διεθνείς συμβάσεις και διακηρύξεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων.
2. Οι σχέσεις κράτους με θρησκευόμενα και κοσμοθεωρητικούς οργανισμούς.
3. Τα εσωτερικά δίκαια των θρησκευμάτων.

Το συγκριτικό εκκλησιαστικό δίκαιο

- Εξετάζει τα αντικείμενα που περιλαμβάνονται στους τρεις πυλώνες του γενικότερου αντικειμένου από συγκριτική σκοπιά.
- Σε αυτή τη σειρά μαθημάτων θα εξεταστεί το δίκαιο της ρωμαϊκής κουρία. Το αντικείμενο της σύγκρισης είναι οι θεσμοί της κεντρικής οργάνωσης και διοίκησης της καθολικής εκκλησίας που εντάσσονται στον 3ο πυλώνα, δηλαδή στα εσωτερικά δίκαια των θρησκευμάτων.

Ελεύθερα και κρατικά θρησκευματα

- Κάθε θρήσκευμα έχει το δικό του εσωτερικό καταστατικό χάρτη
 - αν είναι ελεύθερο το θρήσκευμα (αν δεν είναι κρατικό) τότε τον καταστατικό χάρτη τον ψηφίζει ή τον εκδίδει το νομοθετικό όργανο του οικείου θρησκεύματος.
 - αν είναι κρατικό τον εσωτερικό καταστατικό χάρτη τον ψηφίζει το κρατικό νομοθετικό όργανο δηλαδή το κοινοβούλιο.
- Η καθολική εκκλησία είναι ελεύθερο θρήσκευμα. Από την αρχαία εποχή του χριστιανισμού το τότε πατριαρχείο της Ρώμης και μετέπειτα καθολική εκκλησία είχε πάντοτε ως πολιτική να μην αποτελεί κρατική εκκλησία σε κανένα κράτος.
- Τον εσωτερικό καταστατικό χάρτη της καθολικής εκκλησίας τον εκδίδει το αρμόδιο νομοθετικό της όργανο, δηλαδή ο Πάπας, ο οποίος είναι ο ανώτατος νομοθέτης, κυβερνήτης, δικαστής και διδάσκαλος στην καθολική εκκλησία.

Καταστατικός χάρτης της καθολικής εκκλησίας

- Ο εσωτερικός καταστατικός χάρτης της καθολικής εκκλησίας αποτελείται από τρεις παπικούς νόμους, δηλαδή από τρεις αποστολικές διατάξεις (όπως ονομάζονται οι παπικοί νόμοι).
- Στην περίοδο της ρωμαϊκής εποχής υπήρχαν οι *constitutiones imperiales*, οι νόμοι των αυτοκρατόρων. Κατ' επίδραση εκείνου του θεσμού, οι παπικοί νόμοι ονομάζονται *constitutiones apostolicae* (αποστολικές διατάξεις).
- Στην αρχαία αδιαίρετη εκκλησία το μοναδικό πατριαρχείο στο χώρο της Δύσης ήταν το πατριαρχείο της Ρώμης. Επειδή στη Ρώμη είχαν μαρτυρήσει οι απόστολοι Πέτρος και Παύλος, το πατριαρχείο της Ρώμης είναι η μόνη αποστολική εκκλησία στη Δύση, για αυτό και οι παπικοί νόμοι ονομάστηκαν αποστολικές διατάξεις.

Οι τρεις αποστολικές διατάξεις

1. Η αποστολική διάταξη που κυρώνει τον κώδικα κανονικού δικαίου της λατινικής εκκλησίας (1983).
2. Η αποστολική διάταξη που κυρώνει τον κώδικα κανόνων των ανατολικών καθολικών εκκλησιών (1990).
3. Η αποστολική διάταξη Pastor Bonus (1988) για τη ρωμαϊκή κουρία.

Δικαιοδοσία καθολικής και ορθόδοξων εκκλησιών

- Η Αγία Έδρα κατέχεται από τον Πάπα, αποτελεί την κεφαλή της καθολικής εκκλησίας και έχει πλανητική δικαιοδοσία.
- Οι αυτοκέφαλες ορθόδοξες εκκλησίες είναι οριοθετημένες γεωγραφικά. Υπάρχει το πρόβλημα της διασποράς (τμήματα του πλανήτη ως προς τα οποία δεν υπάρχει συμφωνία μεταξύ των ορθόδοξων αυτοκέφαλων εκκλησιών για το σε ποια ή σε ποιες αυτοκέφαλες ορθόδοξες εκκλησίες αυτά τα τμήματα υπάγονται). Σε αυτά τα τμήματα, όπου δεν υπάρχει αναγνωρισμένη δικαιοδοσία, υπάρχουν πολλαπλές εκκλησιαστικές δικαιοδοσίες, όπως στις ΗΠΑ.
- Η Αγία Έδρα αποτελεί την κεφαλή της καθολικής εκκλησίας είναι η κεντρική διοίκηση και οργάνωση της καθολικής εκκλησίας. Θα αναλυθεί από θεσμική άποψη σε αντιπαραβολή με ανάλογους θεσμούς *mutatis mutandis* με τους αντίστοιχους θεσμούς της ορθόδοξης εκκλησίας της Ελλάδος.

Το πανόραμα της ρωμαϊκής κουρία και των λοιπών οργανισμών της αποστολικής ή Αγίας Έδρας

Η έννοια της ρωμαϊκής κουρία

- Η ρωμαϊκή κουρία ονομάζεται και αυλή του Πάπα (θεσμός που υπάρχει κατ' επίδραση του ρωμαϊκού δικαίου της ρωμαϊκής εποχής όπου υπήρχε η κουρία του αυτοκράτορα, η αυλή, το σύνολο των υπηρεσιών και των αξιωματούχων που απάρτιζαν την αυλή).
- Στο κανονικό δίκαιο της καθολικής εκκλησίας αναφερόμαστε στην έννοια της ρωμαϊκής κουρία η οποία είναι το σύνολο των οργανισμών και των συλλόγων που βοηθούν τον Πάπα κατά την άσκηση του ανώτατου αξιώματός.
- Κατά την άσκηση του αξιώματος ως επισκόπου της Ρώμης ο Πάπας βοηθείται από τον καρδινάλιο vicarius (αντιπρόσωπο) και από την κουρία (τα επισκοπικά γραφεία της επισκοπής της Ρώμης - διαφορετική από τη ρωμαϊκή κουρία).

Οργανισμοί της ρωμαϊκής κουρία

- Οι οργανισμοί της ρωμαϊκής κουρία χαρακτηρίζονται dicasteria από την αποστολική διάταξη του τότε Πάπα Ιωάννη Παύλου. Ως προς τη νομική τους φύση είναι νομικώς ίσα μεταξύ τους και έχουν διοικητική αυτοτέλεια. Τα dicasteria είναι:
 1. Η γραμματεία του κράτους, η οποία συνιστά το πρωθυπουργικό γραφείο και το υπουργείο εξωτερικών του κράτους του Βατικανού
 2. οι congregaciones, δηλαδή οι σύλλογοι
 3. τα δικαστήρια
 4. τα ποντιφικά συμβούλια
 5. οι οικονομικές υπηρεσίες
- Λοιποί οργανισμοί της ρωμαϊκής κουρία είναι
 1. η υπαρχία του ποντιφικού οίκου
 2. η υπηρεσία για τις λατρευτικές τελετές του ανώτατου ποντίφικα

Η γραμματεία του κράτους

- Είναι το dicasterium, οργανισμός της Αγίας Έδρας που βοηθά από πολύ κοντά τον Πάπα κατά την άσκηση του ανώτατου αξιώματος του.
- Συντονίζει τα υπόλοιπα dicasteria και ασκεί την ανώτατη διοικητική εξουσία του Πάπα επί της καθ' όλου εκκλησίας σε θέματα της αρμοδιότητά της. Στο τμήμα της για τις γενικές υποθέσεις υπάγονται οι υπηρεσίες της αίθουσας τύπου και της στατιστικής.

Congregazione

Οι congregazione, σύλλογοι είναι διοικητικές επιτροπές καρδινάλιων και ορισμένων επισκόπων . Είναι τα dicasteria που ασκούν την ανώτατη διοικητική εξουσία του Πάπα. Προσομοιάζουν με τα υπουργεία των κρατών , ιδίως εκείνων που έχουν πολίτευμα απόλυτης μοναρχίας, δεδομένου ότι ο Πάπας είναι ο απόλυτος μονάρχης του κράτους του Βατικανού. Υπάρχουν οι εξής congregazione:

1. για τη διδασκαλία της πίστεως
2. για τις ανατολικές εκκλησίες
3. για τη θεία λατρεία και την τάξη των μυστηρίων
4. για τις ανακηρύξεις αγίων
5. για τους επισκόπους
6. για τον ευαγγελισμό των λαών, η οποία έχει οικονομική αυτοτέλεια (δική της οικονομική υπηρεσία)
7. για τους κληρικούς
8. για τα καθιδρύματα καθαγιασμένης ζωής και τις αδελφότητες αποστολικής ζωής
9. για τα ιεροσπουδαστήρια και τα ινστιτούτα σπουδών

Δικαστήρια

Είναι τα dicasteria της Αγίας Έδρας που ασκούν τη δικαστική εξουσία του Πάπα. Προσομοιάζουν με τα αντίστοιχα δικαστήρια των κρατών, ιδίως εκείνων που έχουν το πολίτευμα της απόλυτης μοναρχίας, και είναι τα εξής:

1. Η αποστολική penitenzieria ή εξομολογητήριο.
2. Το ανώτατο δικαστήριο της αποστολικής segnatura ή επισφραγίσεως
3. Το δικαστήριο της ρωμαϊκής rota.

Τα ποντιφικά συμβούλια

Είναι τα dicasteria της Αγίας Έδρας που βοηθούν τον Πάπα κατά την άσκηση του ανώτατου αξιώματος του με την προώθηση ιδιαίτερων ποιμαντικών δραστηριοτήτων και με την μελέτη των σχετικών προβλημάτων χωρίς κατά κανόνα να ασκούν την εξουσία διακυβέρνησης ή δικαιοδοσίας. Είναι τα παρακάτω:

1. για τους λαϊκούς
2. για την προώθηση της ενότητας των χριστιανών
3. για την οικογένεια
4. για τη δικαιοσύνη και την ειρήνη
5. cor unum (μία καρδιά)

Τα ποντιφικά συμβούλια (2)

6. για την πνευματική μέριμνα των μεταναστών και των μετακινουμένων
7. για την εσωτερική ιεραποστολή ή ποιμαντική προς τους λειτουργούς της υγείας
8. για την ερμηνεία των νομοθετικών κειμένων
9. για το διάλογο μεταξύ των θρησκειών
10. για τον πολιτισμό
11. για τα ΜΜΕ

Οικονομικές υπηρεσίες

Είναι τα dicasteria της Αγίας Έδρας που διαχειρίζονται της περιουσία της αποστολικής έδρας ή εποπτεύουν και ελέγχουν τις οικονομικές διαχειρίσεις που εξαρτώνται από την Αγία Έδρα ή των οποίων αυτή προΐσταται, και είναι οι εξής:

1. Η αποστολική camera
2. Η διαχείριση της περιουσίας της αποστολικής έδρας (δύο τμήματα: τακτικό και έκτακτο)
3. Η υπαρχία των οικονομικών υποθέσεων της Αγίας Έδρας

Ποντιφικές επιτροπές

Είναι τα dicasteria της ρωμαϊκής κουρία που δεν έχουν την πλήρη διοικητική αυτοτέλεια των congregaciones, συλλόγων αλλά συνδέονται με ορισμένο σύλλογο από την άποψη ότι ο ύπαρχος του συλλόγου προϊστάται και της ποντιφικής επιτροπής. Έχουν τον δικό τους ιεράρχη προϊστάμενο και τους δικούς τους ανώτατους λειτουργούς:

1. Ποντιφική βιβλική επιτροπή που συνδέεται με σύλλογο για τη διδασκαλία της πίστεως
2. Ποντιφική επιτροπή για τη λατινική Αμερική (συνδέεται με τον σύλλογο για επισκόπους)
3. Ποντιφική επιτροπή για την διατήρηση της καλλιτεχνικής και ιστορικής κληρονομιάς (συνδέεται με τον σύλλογο για τους κληρικούς)

Βιβλιογραφία

1. Αποστολική διάταξη [pastor bonus](#)

Τέλος Ενότητας

Επεξεργασία: Γιώργος Μαριάς
Θεσσαλονίκη, Οκτώβριος 2016

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

